

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Studijní opora k předmětu kombinované formy studia

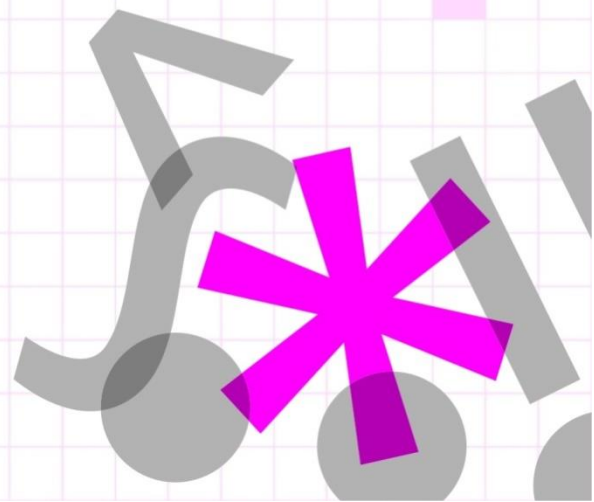
předmět

ETOPEDIE 2

obor

**Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci
v etopedických zařízeních**

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Vysvětlivky k používaným symbolům

ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace

SHRNUTÍ

shrnutí tématu

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout

LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)

ÚVOD DO STUDIA PŘEDMĚTU (ANOTACE)

Předmět navazuje na předmět Etopedie 1, hlouběji rozpracovává problematiku klientů etopedické péče. V úvodu se studenti seznámí s legislativními opatřeními k ochraně ohrožených dětí na úrovni ústavní či ochranné výchovy. V dalších tématech je pozornost věnována jednotlivým cílovým skupinám etopedické péče především dětem s ADHD, romským klientům, dětem se syndromem CAN, osobám zneužívajícím návykové látky. Studenti se v jednotlivých tématech seznámí s charakteristikou klientů. Předmět se zaměřuje především na problematiku dětí s poruchami chování, romské děti a klienty, závislostní chování a na osoby ohrožené vlivem sekt.

CÍLE PŘEDMĚTU:

Cílem předmětu je umožnit základní vhled do problematiky klientů etopedické péče. Studenti si osvojí znalosti a vědomosti o specifikách jednotlivých cílových skupin.

OSNOVA PŘEDMĚTU:

1. Ústavní a ochranná výchova.
2. Náhradní rodinná výchova.
3. Problematika dětí z prostředí sociálně vyloučených lokalit.
4. Problematika minorit se zaměřením na vzdělávání romských dětí.
5. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.
6. Hyperkinetické poruchy.
7. Porucha řízeného chování.
8. Závislostní chování
9. Východiska intervenčních postupů – psychoterapeutické směry využívané v etopedii.
10. Intervence v etopedické péči – prostředky a formy, intervence ve školském prostředí, možnosti terénní práce.
11. Penologie, penitenciární a postpenitenciární péče.
12. Preventivní programy - Programy primární prevence v etopedické péči, programy sekundární a terciární prevence v etopedické péči.
13. Mezinárodní komparace – etopedická zařízení, role etopeda.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

ZÁKLADNÍ LITERATURA

- ABGRALL, J. M.: *Mechanismus sekt.* Praha: Karolinum, 2000. 253s. ISBN 80-7184-774-7
- GOHLERT, Fr. Christoph. *Od návyku k závislosti: toxikomanie, drogy: účinky a terapie.* 1.vyd. Praha: Ikar, 2001. 143s. ISBN 80-7202-950-9
80-85880-03-2
- JANKŮ, Kateřina. *Dítě s poruchou chování a emocí.* 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita. 2009. 80s. ISBN 978-80-7368-764-9
- JANSKÝ, Pavel. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-114-7
- MADROVÁ, Eva. *Prevence závislosti.* 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28s. ISBN 80-86991-70-9
- MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče.* 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 159s. ISBN 80-85850-76-1
- MUHLPACHR, Pavel, *Kapitoly ze sociální patologie.* 1. vyd. Brno: IMS, 2003. 84s.
- NĚMEC, Jiří a VOJTOVÁ, Věra. *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním.* Brno: Paido. 2009. 381s. ISBN 978-80-7315-191-1
- NAVRÁTIL, Pavel. a kol. *Romové v české společnosti.* 1. vyd. Praha: Portál. 2003. 223s. ISBN 80-7178-741-8
- NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost.* 3. vyd. Praha : Portál, 2007. 170s. ISBN 978-80-7367-267-6
- PEŠATOVÁ, Ilona. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku.* 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 364s. ISBN 978-80-7372-291-3
- PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky.* 1. vyd. Brno: Paido, 1998. 234s. ISBN 80-85931-65-6
- SLOMEK, Zdeněk. *Etopedie.* 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 2010. 96s. ISBN 978-80-86723-84-6 2010
- ŠVARCOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z etopedie a sociální patologie.* 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 2009. 162s. ISBN 978-80-7041-959-5.
- ŠVARCOVÁ, Eva. *Úvod do etopedie.* 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 2002. 107s. ISBN: 80-7041-449-9 str. 31-38
- TRAIN, Alan. *Specifické poruchy chování a pozornosti.* 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 168s. ISBN 80-7178-131-2
- VÁCLAVÍK, Dan. *Sociologie nových náboženských hnutí,* Brno 2007. 150s. ISBN 978-80-86702-22-3
- VANÍČKOVÁ, Eva. *Násilí v rodině.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-008-4
- VOCILKA, Miroslav. *Vybrané statě z etopedie.* 1.vyd. Most: Regionální středisko výchovy a vzdělávání. 1994. str. 19 – 21
- VOJTOVÁ, Věra. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchou chování jako perspektiva kvality života v dospělosti.* Brno: Muni press. 2010. ISBN 978 – 80-210-5159-1 str. 132 – 138
- VOJTOVÁ, Věra. *Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti.* 1. vyd. Brno: MU. 2008. ISBN 978 – 80- 210-4573-6 str. 92-122
- VOJTOVÁ, Věra. *Úvod do etopedie.* 1. vyd. Brno: Paido. 2008. 127s. ISBN 978-80-7315-166-9 str. 37 – 52.
- VOJTOVÁ, Věra. *Kapitoly z etopedie I.* 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 94s. ISBN 80-210-3532-3. str. 7-21

DOPORUČENÁ LITERATURA

DVOŘÁK, Dušan. Metodika vzdělávacích programů prevence drogových závislostí a prevence HIV/AIDS. 1. vyd. Praha : Filia, 1995. 113s. ISBN 80-901966-0-8

HASSAN, Steven.: *Jak čelit zločinům manipulací destruktivních kultů*. Praha: T. Janeček, 1995. 286s. ISBN

GOSSOP, Michael. *Léčba problémů spojených se zneužíváním drog: důkazy o účinnosti*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009. 104s. ISBN 978-80-87041-81-9

NEŠPOR, Karel. *Léčba a prevence závislostí: příručka pro praxi*. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. 199s. ISBN 80-85121-52-2

PÁLENÍČEK, Tomáš. *Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004. 34s. ISBN 80-86734-26-9

Přehled účinnosti intervencí protidrogové léčby v Evropě. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2010. 140s. ISBN 978-80-7440-042-1

STEWART, Michael. *Čas Cikánů*. 1. vyd. Olomouc: UP. 2005. ISBN 80-7364-017-1. str. 25-49

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Zápočet bude udělen na základě aktivní účasti ve výuce a na základě vypracování seminární práce. Písemná práce musí reflektovat získané vědomosti v oblasti etopedie, které si student osvojil v průběhu studia. Zkouška proběhne jako kombinace písemné a ústní formy.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tohoto tématu je umožnit studentům pochopení kontextuálního společenského rámce legislativních opatření. Téma studenty seznamuje se základními legislativními opatřeními na území ČR.

Způsob výuky: *Tématu je věnována pozornost ve výuce v rozsahu 1 hodiny, je doplněno samostudiem v rozsahu 2 hodin.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

ústavní výchova, ochranná výchova, předběžné opatření, dětská práva,

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma seznamuje studenty se základními opatřeními v oblasti sociálně právní ochrany ohrožení dětí a mládeže. Studenti se seznámí s platnou legislativou. Cílem tohoto tématu je umožnit studentům pochopení kontextuálního společenského rámce legislativních opatření. Především potom provázanost s Úmluvou o právech dítěte. Téma studentům umožní porozumět opatřením, která jsou v praxi na ochranu dětí realizována. Studenti porozumí situacím, kdy je využívána ochranná výchova a kdy ústavní výchova. Seznámí se také s jednotlivými typy zařízení ve, kterých je výchova realizována.

Témata ke studiu: ústavní výchova její účel a význam v systému péče o ohrožené děti; ochranná výchova její průběh, možnosti a současná praxe; zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu; systém péče o ohrožené děti v ČR – průběh jeho současné transformace.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

JANKŮ, Kateřina. *Dítě s poruchou chování a emocí*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita. 2009. str. 37 – 40

VOCILKA, Miroslav. *Vybrané statě z etopedie*. 1. vyd. Most: Regionální středisko výchovy a vzdělávání. 1994. str. 19 – 21

Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Úmluva o právech dítěte

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Objasněte, ve kterých případech je nařízena ústavní výchova, ochranná výchova a předběžné opatření.
2. Do jakého institucionálního zařízení je nejčastěji dítě či mladiství umístěn v případě ústavní výchovy, ochranné výchovy?

Úkoly pro konzultaci:

3. Vytvořte přehled opatření, která jsou v ČR využívána pro ochranu dětí.

Náhradní rodinná výchova

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Studenti se seznámí s možnostmi náhradní rodinné výchovy. Získají přehled o specifických jednotlivých možnostech, legislativním zakotvení i aktuálních trendech v této oblasti.

Způsob výuky: *Téma je zajištěno samostudiem v rozsahu 3 hodin.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Osvojení, adopce, opatrovnictví, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Téma seznamuje studenty s pojmem náhradní rodinná výchova, jejím vymezením, stručnou historií, možnostmi, zakotvením, rozdíly mezi jednotlivými možnostmi a zakotvením v České republice. Největší pozornost je věnována osvojení dítěte, pěstounské péči a pěstounské péči na přechodnou dobu a opatrovnictví.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Vyd. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012, 181 s. ISBN 978-80-87455-14-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Zdravotně znevýhodněné dítě v náhradní rodinné péči*. Vyd. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011, 52 s. ISBN 978-80-87455-04-3.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Definujte základní rozdíly mezi osvojením a pěstounskou péčí.
2. Co označuje pojem profesionalizace pěstounů?

Téma č. 3:

Problematika dětí z prostředí sociálně vyloučených lokalit

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je přiblížit studentům koncept sociálního vyloučení a předestřít problematiku života v sociálně vyloučených lokalitách.

Způsob výuky:

Téma je představeno v rámci výuky v omezeném rozsahu 1 hodiny, je doplněno samostudiem v rozsahu 2 hodin.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

socializace, štěpení socializačních vlivů, koncept sociálního vyloučení, kriminalita,

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Studenti se seznámí s problematikou sociálního vyloučení, seznámí se s jeho dimenzemi – politickou, ekonomickou, kulturní i lokální. Nastíněna bude možnost tlumení existujících sociálně vylučujících procesů. Zvláštní pozornost bude věnována sociálně vyloučeným lokalitám jako místu socializace dětí a mládeže. Především jako místům, které svým prostředím vystavují děti a mládež rizikům. Pozornost bude věnována disfunkční socializaci a jejím důsledkům. Nastíněny budou programy, které tlumí sociální vyloučení.

Témata ke studiu: dimenze sociálního vyloučení, sociálně vyloučená lokalita jako místo socializace, výchovné působení rodiny a komunity v sociálně vyloučené lokalitě, programy začlenění do společnosti,

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

NAVRÁTIL, Pavel. a kol. *Romové v české společnosti*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003. str. 15-56

STEWART, Michael. *Čas Cikánů*. 1. vyd. Olomouc: UP. 2005. str. 25-49

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada. 2007. str. 93-104
Mapa sociálně vyloučených lokalit: <http://www.esfcr.cz/mapa/>

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vyhledejte ve svém okolí sociálně vyloučenou lokalitu a zjistěte o ní informace (viz mapa sociálně vyloučených lokalit)
2. Charakterizujte prostředí sociálně vyloučených lokalit.
3. Jaká jsou rizika rozvoje osobnosti v tomto prostředí?

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je seznámit studenty se specifiky života romské rodiny, která se promítají do vztahů se školou. Studenti získají základní náhled na problémy dítěte – člena minoritní skupiny ve školním prostředí.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno v rámci výuky v omezeném rozsahu 1 hodiny, je doplněno samostudiem v rozsahu 2 hodin.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

výchovné styly v rodině; romská rodina; vzdělávání; omezený a rozvinutý jazykový kód

SHRnutí A TÉMATA KE STUDIU

Studenti se seznámí s některými specifiky života v romské komunitě a s odlišnostmi v přístupu k výchově dětí. Nastíněna bude problematika ztíženého porozumění jazyku a způsobu vyjadřování českého učitele ve škole. Pozornost je věnována i limitům, které s sebou nese užívání omezeného jazykového kódu. Téma se dotkne možností práce s romskými dětmi. Nastíněny budou vhodné prostředky působení na romské děti.

Témata ke studiu: výchova v romské rodině; výchovné působení vychovatele ve výchovné a vzdělávací instituci; Bersteinova koncepce jazykových kódů; metoda a formy práce s romským dítětem.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

BALVÍN, Jaroslav. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém*. 1. vyd. Paha: Rdix. 2004. str. 42- 65; 143- 185.

FRANIOK, Petr. KALEJA, Martin. ZEZULKOVÁ, Eva. *Transformace specifických vzdělávacích potřeb v kontextu kurikulárních dokumentů*. 1.vyd. Ostrava: OU, 2010. s. 7-40

NĚMEC, Jiří. VOJTOVÁ, Věra. *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Brno: Paido. 2009. s. 75-131

STEWART, Michael. *Čas Cikánů*. 1. vyd. Olomouc: UP. 2005.

NAVRÁTIL, Pavel. a kol. *Romové v české společnosti*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Pokuste se vystihnout v čem se liší výchovný styl romských rodičů od výchovného stylu majoritní populace.
2. Jaké prostředky byste mohli nejlépe využít při práci s romskými dětmi?
3. Popište komunikační vzorec dítěte s omezeným jazykovým kódem, v čem spočívá?

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Cílem tématu je seznámit studenty s problematikou týraných a zneužívaných dětí. Studenti získají základní náhled na danou problematiku a orientaci v základních pojmech.

Způsob výuky: *Téma je prezentováno v rámci výuky v omezeném rozsahu 1 hodiny, je doplněno samostudiem v rozsahu 2 hodin.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

tělesné týrání, sexuální zneužívání, citové týrání, zanedbávání, systémové týrání, interpersonální násilí,

SHRnutí A TÉMATA KE STUDIU

Téma osvětluje základní pojmy, které se k problematice váží, nastiňuje prevenci na úrovni školy, rodiny i širšího sociálního prostředí. Studenti si osvojí znalosti, které jim v praxi umožní lépe rozpoznat znaky týraného dítěte a dovedou tak lépe reagovat. Obsahem tématu je popis a objasnění vědomých i nevědomých aktivit, které vedou k týrání dítěte. Především potom se věnuje jednotlivým projevům týrání, zejména tělesnému týrání jak v jeho aktivní tak pasivní podobě. Dále sexuálnímu zneužívání na úrovni kontaktní i nekontaktní, citovému týrání, zanedbávání a v neposlední řadě systémovému týrání.

Témata ke studiu: projevy tělesného týrání, sexuálního zneužívání, citového týrání, zanedbávání, systémového týrání, interpersonálního násilí.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

ŠVARCOVÁ, Eva. *Vybrané kapitola z etopedie a sociální patologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 2009.str. 89-103

MUHLPACHR, Pavel, *Kapitoly ze sociální patologie*. 1. vyd. Brno: IMS, 2003. str. 72-81

VANIČKOVÁ, Eva. *Násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jmenujte alespoň pět signálů, které mohou upozornit na týrání dítěte.
2. Objasněte pojem zanedbávání, jakým způsobem k němu přistupuje nový trestní zákon, co vše zahrnuje?
3. Co byste zařadili do skupiny nekontaktního sexuálního zneužívání.
Úkol pro konzultaci:
4. Vypracujte přehled charakteristických znaků dítěte se syndromem CAN.

Téma č. 6:

Syndrom hyperaktivity a poruchy pozornosti.

Hyperkinetické poruchy

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Studenti si osvojí základní znalosti k dané problematice. Cílem tématu je objasnit problematiku dětí s ADHD a ADD.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno v rámci výuky v omezeném rozsahu 1 hodiny, je doplněno samostudiem v rozsahu 2 hodin.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

ADHD, ADD, diagnostika, symptomy, hyperaktivita, impulzivita, pozornost, motorika, primární symptomy, sekundární symptomy

SHRnutí A TÉMATA KE STUDIU

Téma mapuje vývoj terminologie v českém prostředí. Studenti se seznámí s medicínským i speciálně-pedagogickým přístupem k dané problematice. Osvojí si základní sledované oblasti, na základě kterých lze ADHD diagnostikovat, v základech se seznámí s klasifikačními systémy diagnostiky. Téma objasní možné příčiny vzniku a rozvoje tohoto syndromu. Součástí přednáškové části je také seznámení studentů s primárními i sekundárními projevy ADHD.

Témata ke studiu: Charakteristika dětí s ADHD a ADD, příčiny vzniku a diagnostické ukazatele ADHD, projevy dětí s ADHD

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

VOJTOVÁ, Věra. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchou chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. Brno: Muni press. 2010. s. 139-160
TRAIN, Alan. *Specifické poruchy chování a pozornosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Uvedte primární a sekundární symptomy ADHD.
 2. Na které oblasti se zaměříme při pozorování, pokud existuje podezření na ADHD?
 3. Jaké příčiny vzniku ADHD znáte?
- Úkol pro konzultaci:
4. Vytvořte souhrnný přehled projevů, které lze sledovat u dětí s ADHD

Téma č. 7:

Porucha řízeného chování

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma představuje studentům oblast poruch chování, se kterou se mohou v praxi nejčastěji setkat. Studenti si osvojí základní poznatky o problematice conduct disorder. Cílem je vybavit je schopností s těmito dětmi pracovat.

Způsob výuky: *Tématu je věnována pozornost ve výuce v omezeném rozsahu 1 hodiny, je doplněno samostudiem v rozsahu 2 hodin.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

conduct disorder, porucha chování, porucha řízeného chování,

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Studenti se seznámí s problematikou neschopnosti řídit jednání a chování. Obsahem tématu je jednak terminologické vymezení problematiky, tak její rozvedení s uvedením příkladů. Téma se věnuje také symptomům, které lze vysledovat při výchovné práci s dítětem. Nastíněn je vývoj poruchy řízeného chování včetně rizikových faktorů na straně dítěte, školy, rodiny i širšího společenského prostředí. Téma se ve svém závěru zaměří také na možná ochranná opatření. Nástin samotné intervence je předmětem dalšího tématu, které je zahrnuto do výuky následujícího předmětu.

Témata ke studiu: příčiny vzniku poruchy, charakteristické znaky projevů chování, diagnostika poruchy.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

JANKŮ, Kateřina. *Dítě s poruchou chování a emocí*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita. 2009.

VOJTOVÁ, Věra. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchou chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. Brno: Muni press. 2010. s. 162-170

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Uveďte příklady chování a jednání, které můžeme zahrnout pod diagnózu conduct disorder.
2. Uveďte alespoň pět rozdílů v symptomech, které má ADHD a porucha řízeného chování.

Úkol pro konzultaci:

3. Navrhněte vhodná opatření, která povedou k zmírnění obtíží se kterými se setkáváme.

Téma č. 8:

Internalizované poruchy chování

Závislostní chování

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Cílem tohoto tématu je porozumět stavu organismu, ve kterém se nachází při závislosti. Studenti si osvojí znalost charakteristických symptomů závislosti a budou schopni je zachytit v praxi.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno v rámci výuky v omezeném rozsahu 1 hodiny, je doplněno samostudiem v rozsahu 2 hodin.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

závislost, abstinenční příznaky, abúzy, typy závislosti, fáze závislosti, gambling

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Studenti se seznámí poznatky z oblasti závislostního chování. Seznámí se s def. závislostního chování i jeho typologií. Za pomoci charakteristických znaků se n

určit, kdy se jedná o závislostní stav. Seznámí se s typy závislostního chování a jejich charakteristikami. Nastíněny budou také možné příčiny závislostního chování. V závěru tématu se studenti seznámí s jednotlivými fázemi závislosti a jejich příznaky. Součástí tématu je i nastín vybraných druhů závislostního chování, především patologické hráčství, sexuální závislosti. Témata ke studiu: znaky závislosti, prevence a terapie závislostního chování, typologie závislostí, fáze závislosti.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998. s. 21-215
MUHLPACHR, Pavel, *Kapitoly ze sociální patologie*. 1. vyd. Brno: IMS, 2003. str. 1-1
ŠVARCOVÁ, Eva. *Úvod do etopedie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeámus. 2002. s. 5-5

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Zvažte, jaké jsou důsledky psychické a fyzické závislosti, které považuje za rizikovější pro sociální prostředí a které pro jedince?
2. Jmenujte šest jevů, které můžeme sledovat při závislosti v chování jedince

Téma č. 9:

Problematika sekt, jejich dělení

Východiska intervenčních postupů – psychoterapeutické směry využívané v etopedii.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem modulu je nabídnout základní znalosti v oblasti psychoterapeutických systémů, které povedou k lepšímu vhledu do problematiky intervence a terapie.

Způsob výuky:

Tématu je věnován prostor při řízené konzultaci v rozsahu 3 hodin, vyučující v rámci konzultace nastíní některé stěžejní body tématu, součástí setkání je také diskuse k využitelnosti jednotlivých systémů v praxi. Téma je doplněno řízeným samostudiem v rozsahu 6h.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

psychoterapie, behaviorální, systemika, systémový přístup, gestalt tera
Rogersovská psychoterapie, logoterapie, dramaterapie, činnostní tera
psychomotorika,

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Modul se člení do tří témat: Psychoterapeutické systémy vyžívané v etopedii I.
Psychoterapeutické systémy vyžívané v etopedii II., Speciálněpedagog
terapeutické postupy. Studenti se seznámí s vybranými psychoterapeutick
systémy, jejichž poznatky mohou v praxi s etopedickými klienty dobře využít. Pr
druhá část modulu nabízí představení několika vybraných klasik
psychoterapeutických systémů, zejména humanistické psychoterapie, behavio
psychoterapie, systemické terapie, relaxačních a psychofyziologických postupů. T
část modulu nabízí seznámení s terapeutickými postupy, které se využí
v speciálněpedagogické praxi, zejména dramaterapie, arteterapie, herní tera
terapie uměním. Studenti si vytvoří základní a ucelený přehled o možných přístupe
k řešení širokého spektra etopedických obtíží. Témata ke studiu: základní východ
jednotlivých psychoterapeutických systémů, otázky využitel
psychoterapeutických systémů v etopedii při práci vychovatele a etop
speciálněpedagogické terapeutické postupy – jejich využití a aplikace v praxi.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

FRANKL, Viktor, E. *Vůle ke smyslu*. 1. vyd. Brno: Cesta, 2006. s. 61-83
PIPEKOVÁ, Jarmila. VÍTKOVÁ, Marie. *Terapie ve speciálně pedagogické péči*. 1. v
Brno: Paido. 2001. s. 11-18; 27-53; 62-74; 84-100; 105-116;
PROCHASKA, James, O. NORCROSS, John, C. *Psychoterapeutické systémy*. 1. vyd. Pr
Grada. 1999. 480s.
VALENTA, Milan. *Dramaterapie : speciální pedagogika, psychologie, psychia
gerontologie, penitenciární a postpenitenciární péče, pedagogika volného č
prevence a terapie sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Olomouc: Netopejr, 1999
GJURIČOVÁ. Šárka. KUBIČKA. Jiří. *Rodinná terapie*. 2. vyd. Praha: Grada. 2009. s. 17
163-169;
MACKEWN, Jennifer. *Gestapy psychoterapie*. 1. vyd. Praha: Portál. 2004. s. 15-71

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Které z terapeutických postupů byste využili při práci se skupinou a kter
práci se skupinou a proč?
2. Objasněte co je základem při práci v systemickém přístupu.

3. Objasněte na co se zaměřuje logoterapie.
 4. Jakým způsobem je dnes využíváno umění při etopedické terapii?
- Úkoly pro konzultaci:
5. Vytvořte si ucelený přehled všech terapeutických postupů a přístupů, které můžete v praxi využít (podklad pro řízenou konzultaci).

Téma č. 10:

Problematika sekt – rizika pro osobnost

Intervence v etopedické péči – prostředky a formy, intervence ve školském prostředí, možnosti terénní práce.

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Cílem modulu je vybavit studenty znalostmi, dovednostmi a schopnostmi, které jim umožní pracovat s cílovými skupinami etopedické péče. Studenti získají základní náhled do problematiky intervenčních postupů, jejich možností i limitů.

Způsob výuky:

Dílčí témata modulu jsou řešena v rámci výuky v rozsahu 6 hodin, samostudium je plánováno v rozsahu 11h.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

intervence, prostředky výchovy, formy výchovy, režimová opatření, morální a etické situační hry, výchova k hodnotám, sankční systémy, bodové systémy, etap. hry, behaviorální a kognitivní intervenční strategie

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Modul představuje těžiště celého předmětu. Jeho cílem je seznámit studenty s možnostmi intervenčních postupů, které mohou ve své pracovní pozici využít. Vnitřně je celý modul rozčleněn na pět vybraných oblastí intervence, které přímo navazují na již dříve probírané cílové skupiny: Prostředky a formy převýchovné péč

Intervence při poruchách chování, Intervence ve školském prostředí, Intervence závislostního chování, Možnosti práce s romskými klienty. První téma je rámcovým seznámením s dostupnými a využívanými prostředky výchovny a převýchovy. V návaznosti na to konzultační část přibližuje možnosti intervenčních postupů v případě dětí s ADHD, dětí s poruchou řízeného chování a v případě internalizovaných poruch chování. Následující téma se dotýká intervence ve školním prostředí, zejména se zaměřuje na možnosti poradenského servisu a možnosti práce s dítětem ve skupině. Poslední dvě témata jsou věnována dvěma vybraným skupinám etopedické péče. Nejprve se studenti seznámí s možnostmi intervence v případech závislostního chování a posledním tématem tohoto modulu je práce s romskými klienty. Témata ke studiu: prostředky, formy a metody převýchovné péče; limity a možnosti intervence při poruchách chování; dítě s poruchou chování ve školním prostředí, metody terapeutické práce při závislostním chování; výchova a vzdělávání romského dítěte; intervence u dětí s poruchami chování; terénní práce v etopedické oblasti.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

- BALVÍN, Jaroslav. *Filosofie výchovy a metody výuky romského žáka*. 1.vyd. Pr RADIX. s. 167-185;
- BALVÍN, Jaroslav. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém*. 1.vyd. Praha: RADIX. 2004. s. 7-17; 142-185;
- DVOŘÁK, Dušan. *Metodika vzdělávacích programů prevence drogových závislostí: prevence HIV/AIDS*. 1. vyd. Praha: Filia, 1995.
- GOHLERT, Fr, Christoph. *Od návyku k závislosti : toxikomanie, drogy: účinky a terč*. 1.vyd. Praha: Ikar, 2001.
- JANKŮ, Kateřina. *Dítě s poruchou chování a emocí*. 1. vyd. Ostrava: Ostrava univerzita. 2009. s.
- NĚMEC, Jiří. VOJTOVÁ, Věra. *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. B Paido. 2009.
- SLOMEK, Zdeněk. *Etopedie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 2. s. 73-83;
- STANKOWSKI, Adam. *Etopedie – Úvod do resocializační pedagogiky*. 2003. s. 50-56
- ŠVARCOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z etopedie a sociální patologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 2009. s. 128-149
- ŠVARCOVÁ, Eva. *Úvod do etopedie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 2002. s. 97; 52-58;
- TRAIN, Alan. *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1.vyd. Praha: Portál. 2001. s. 119-181
- TRAIN, Alan. *Specifické poruchy chování a pozornosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. s. 129; 130-143;
- VACEK, Pavel. *Rozvoj morálního vědomí žáků*. 1. vyd. Praha: Portál. 2008. s. 79-105-111
- VOCILKA, Miroslav. *Vybrané statě z etopedie*. 1.vyd. Most: Regionální střed výchovy a vzdělávání. 1994. str. 45-58
- VOJTOVÁ, Věra. *Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. 1. vyd. Brno: 2008. str. 132-138; 154-160; 169-176;
- VOJTOVÁ, Věra. *Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. 1. vyd. Brno: 2008. str. 92-122

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaké prostředky převýchovy využijete při práci s dětmi s poruchou chování?
 2. Popište podstatu režimové metody.
 3. Popište situační metodu a uveďte její přednosti.
 4. Které formy práce s dítětem s poruchou chování nejčastěji využíváme ve školním prostředí?
 5. Jakým způsobem je možné motivovat romské děti k činnosti, uveďte příklady.
 6. Jak využijete v praxi metody podněcování a tlumení citů, uveďte příklady.
- Úkoly pro konzultaci:
7. Vytvořte si souhrnný přehled možných intervenčních postupů, které jste si osvojili v tomto modulu.

Téma č. 11:

Závislostní chování

Penologie

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem modulu je představit studentům jednu z oblastí etopedické problematiky. Studenti se v základních rysech seznámí s problematikou vězeňství. Studenti získají základní vhled do dané problematiky.

Způsob výuky: Modulu je věnována 1 hodina řízené konzultace, dále je modul doplněn samostudiem v rozsahu 4h.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

resocializace, programy zacházení, výkon trestu, alternativní tresty, výkon vazby, postpenitenciární péče, Probační a mediační služba, ochranná detence

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Modul je rozdělen do dvou témat. První téma přináší základní vhled do problematiky penologie. Seznamuje studenty se strukturou vězeňské služby v ČR, jejími úkoly a organizačními jednotkami. Studenti se seznámí s typy věznic a chodem jednotlivých oddělení i s úkoly jednotlivých pracovníků. Druhá část modulu je věnována programům zacházení. Zaměřuje se však také na negativní jevy, které lze ve vězeních vysledovat, především na problém anonymního chování, agrese, náhradního sexuálního uspokojení, zneužívání drog. Největší pozornost je věnována výchovnému a vzdělávacímu systému ve vězeňství. Těžiště modulu leží v představení programů zacházení.

Témata ke studiu: struktura vězeňské služby; typy věznic a jejich význam v resocializační politice; struktura a poslání programů zacházení; negativní jevy ve věznicích.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

JŮZL. Miloslav. *Penologie a penitenciární pedagogika*. 1.vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2004. 121s. s. 70-82

SOCHŮREK.Jan. *Kapitoly z penologiell*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. s. 6-20; 37-47;

STANKOWSKI, Adam. *Etopedie – Úvod do resocializační pedagogiky*. 2003. s. 20-46;

ČERNÍKOVÁ. Vratislava. *Sociální ochrana-terciární prevence, její možnosti limity*. 1.vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 143-197

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Objasněte poslání PMS.
2. Objasněte z jakých aktivit sestávají programy zacházení, které jsou realizovány ve věznicích.
3. Jmenujte motivační činitele programů zacházení, které lze využít v jednotlivých diferenčních skupinách

Úkoly pro konzultaci:

4. Vypracujete krátkou esej na téma možnosti a limity programů zacházení (podklad pro společnou práci).

Téma č. 12:

Zneužívání návykových látek – alkoholismus, nikotinismus

Preventivní programy - Programy primární prevence v etopedické péči, programy sekundární a terciární prevence v etopedické péči.

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Cílem tématu je zprostředkovat studentům znalosti a dovednosti, které jim umožní lépe vytvářet účinné programy primární, sekundární i terciární prevence.

Způsob výuky: Téma je ponecháno k řízenému samostudiu v rozsahu 6h. Během první řízené konzultace dojde ke kontrole úkolů, které bude věnována část společného setkání. Součástí řízené konzultace (2h.) je i diskuse nad významem, limity a přínosy preventivních programů.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

primární prevence, zdravý životní styl, životní způsob, preventivní programy, posílení změny postojů, hodnoty, sekundární prevence, terciární prevence, riziko, šik záškoláctví, závislostní chování

SHRNUTÍ A TĚMATÁ KE STUDIU

Modul obsahuje dvě témata: Programy primární prevence v etopedické i Programy sekundární a terciární prevence. Témata se věnují problematice primární, sekundární, terciární prevence, především potom vytvoření a realizaci preventivních programů. Modul přináší základní informace o struktuře a stavbě preventivních programů. V rámci samostatné práce mají studenti za úkol nastudovat literaturu, ke které se váže realizace preventivních programů obecně, dále vyhledají a analyzují některé z aktuálně probíhajících programů, který je zaměřen na prevenci ve školách výchovných zařízeních či v zařízeních neziskového sektoru.

Témata ke studiu: tvorba preventivních programů-jejich koncepce a cíle, využití metody a formy práce, kroky a postupy při realizaci programů, práce s kontextem vzniku a realizace programu.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

DVOŘÁK, Dušan. *Metodika vzdělávacích programů prevence drogových závislostí: prevence HIV/AIDS*. 1. vyd. Praha: Folia, 1995. 113s.

MADROVÁ, Eva. *Prevence závislostí*. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28s. ŠVARCOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z etopedie a sociální patologie*. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 2009 s. 128-136

ŠVARCOVÁ, Eva. *Úvod do etopedie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 2002.55-5

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Charakterizujte, co vše můžeme zahrnout do zdravého životního stylu.
2. Na které ze složek osobnosti se můžeme při preventivním působení zaměřit a jak?
3. Na co se především zaměříte při primární, na co v sekundární a na co v terciární prevenci?

Úkoly pro konzultaci:

4. Analyzujte vybraný preventivní program, který je realizovaný ve vašem okolí (příprava podkladů pro diskusi).
5. Vytvořte si přehled možných metod a způsobů práce, které lze při realizaci preventivních programů využít (odevzdání při konzultaci).

Téma č. 13:

Zneužívání návykových látek – zneužívání drog

Mezinárodní komparace – etopedická zařízení, role etopeda

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cílem tématu je seznámit studenty s příbuznostmi a odlišnostmi role etopeda a etopedických zařízení v mezinárodní komparaci.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno v rámci výuky v omezeném rozsahu 1 hodiny, je doplněno samostudiem v rozsahu 2 hodin.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Youth centres, behavioral disorders, free time centres

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Studenti se seznámí s jednotlivými typy zařízení, v rámci kterých je v zahraničí pracováno s jedinci s poruchami emocí a chování. Součástí je i ukázka fotogalerie

některých z nich.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HUTYROVÁ, Miluše. *Special education of individuals with psychosocial risk and disorder*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 105 s. ISBN 978-80-244-3741-5.

BRAUN, Jerome. *Social Pathology in Comparative Perspective: The Nature and Psychology of Civil Society*. Michigan: Praeger, 1995. 292 p. ISBN 9780275947965.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaké jsou rozdíly v práci etopeda v mezinárodním srovnání?

SEZNAM POŽADAVKŮ K ABSOLVOVÁNÍ PŘEDMĚTU

Zápočet bude udělen na základě aktivní účasti ve výuce, na základě vypracování seminární práce. Písemná práce musí reflektovat získané vědomosti v oblasti etopedie, které si student osvojil v průběhu studia. Zkouška proběhne jako ústní zkoušení, student si vylosuje jeden okruh. Termíny zápočtů budou stanoveny po dohodě s vyučujícím na konci semestru a vypsány ve Fakultním informačním systému.

SEZNAM OKRUHŮ KE ZKOUŠCE

1. Definice etopedie, etopedická terminologie, cíle etopedie, současné pojetí.
2. Etopedie jako vědní disciplína, charakter a znaky etopedické péče.
3. Pojetí normy a normality v etopedii.
4. Historie péče o jedince s poruchami emocí a chování.
5. Etopedie a příbuzné disciplíny.
6. Klasifikace poruch emocí a chování – medicínské, školní, sociální a psychiatrické hledisko.
7. Psychická, sociální a biologická podmíněnost vzniku poruch emocí a chování.
8. Primární, sekundární a terciární prevence v etopedii.
9. Etopedická zařízení – přehled a charakteristika.
10. Osobnost etopeda, etické problémy profese, uplatnění v praxi.
11. Základní prvky vztahu ke klientům v etopedické péči.
12. Přístupy ke klientům v etopedii.
13. Klienti etopedické péče.
14. Ústavní a ochranná výchova.
15. Náhradní rodinná výchova.
16. Problematika dětí z prostředí sociálně vyloučených lokalit.
17. Problematika minorit se zaměřením na vzdělávání romských dětí.
18. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.
19. Hyperkinetické poruchy.
20. Porucha řízeného chování.
21. Závislostní chování
22. Východiska intervenčních postupů – psychoterapeutické směry využívané v etopedii.
23. Intervence v etopedické péči – prostředky a formy, intervence ve školském prostředí, možnosti terénní práce.
24. Penologie, penitenciární a postpenitenciární péče.
25. Preventivní programy - Programy primární prevence v etopedické péči, programy sekundární a terciární prevence v etopedické péči.
26. Mezinárodní komparace – etopedická zařízení, role etopeda